

Тема 4. Методології розробки ПЗ.

Курс “Технологія створення програмних продуктів”

- 1) Загальні рекомендації до проектування архітектури системи.
- 2) Проектування за допомогою UML.

ПРОЕКТУВАННЯ ПРОГРАМНИХ СИСТЕМ

Проектування ПЗ - це процес розробки, який виконується піс-ля етапу аналізу і формування вимог. Завдання проектування полягає у перетворенні вимог до системи у вимоги до ПЗ та побудові архітектури системи.

Архітектура системи - це структурна схема компонентів системи, що взаємодіють між собою через інтерфейси.

Основна умова побудови архітектури системи - це *декомпозиція системи на компоненти або модулі*, а також:

- визначення цілей і перевірка їх виконуваності;
- визначення вхідних і вихідних даних;
- ієрархічне подання абстракції системи та приховування тих деталей, які будуть відпрацьовані на наступних рівнях.

Загальні рекомендації до проектування архітектури системи

- У першу чергу архітектура повинна включати загальний опис системи;
- Архітектура повинна містити підтвердження того, що при її розробці були розглянуті альтернативні варіанти, і обґрунтовувати вибір остаточної організації системи;
- Архітектура повинна визначати основні компоненти програми;
- Архітектура повинна чітко визначати відповідальність кожного компонента;
- Архітектура повинна ясно визначати правила комунікації для кожного компонента;
- Архітектура повинна визначати основні класи програмного до-датка, їх області відповідальності й механізми взаємодії з іншими класами;

- Архітектура повинна описувати інші варіанти, що розглядалися, організації класів і обґрунтовувати підсумковий варіант;
- Архітектура повинна описувати основні види формату файлів і таблиць;
- Прямий доступ до даних, зазвичай, слід надавати тільки одній підсистемі або класу; виключення можливі при використанні класів або методів доступу, що забезпечують доступ до даних, що контролюються абстрактним чином;
- Архітектура повинна визначати високорівневу організацію й зміст усіх використовуваних баз даних;
- Архітектура, що залежить від специфічних бізнес-правил, повинна визначати їх і описувати їхній вплив на проект системи;

- Архітектура повинна описувати головні елементи формату Веб-сторінок, GUI, інтерфейс командного рядка тощо;
- Архітектура повинна бути модульною, щоб GUI можна було змінити, не заціпивши при цьому бізнес-правил і модулів програми, що відповідають за виведення даних;
- Архітектура повинна включати план керування обмеженими ресурсами, такими як з'єднання з базами даних, потоки та дескриптори;
- Архітектура повинна визначати підхід до безпеки на рівні проєкту додатка й на рівні коду;
- Архітектура повинна містити оцінки продуктивності й пояснювати, чому розробники архітектури вважають ці показники досяжними;

- Архітектура повинна описувати, як система буде реагувати на зростання числа користувачів, серверів, мережних вузлів, записів у базах даних, транзакцій тощо;
- Якщо деякі дані або ресурси будуть загальними для розроблюваної системи й інших програм або обладнань, в архітектурі потріб-но вказати, як це буде реалізовано;
- Архітектура повинна визначати схему зчитування даних: упереджене зчитування, зчитування із затримкою або за вимогою;
- При розробці архітектури системи слід вказати очікуваний рівень її відмовостійкості;
- Архітектура повинна підтверджувати, що система є технічно здійсненною;

- Якщо план передбачає застосування існуючого коду, тестів, форматів даних тощо, архітектура повинна пояснювати, як повторно використані ресурси будуть адаптовані до інших архітектурних особливостей, якщо це буде зроблено;
- Архітектура повинна чітко описувати стратегію змін;
- В архітектурі повинні бути відображені стратегії, які дозволяють програмістам не обмежувати наявний у них вибір завчасно;
- «Інтернаціоналізацією» називають реалізацію в програмі підтримки регіональних стандартів. «Локалізацією» називають переклад інтерфейсу програми й реалізацію в ній підтримки конкретної мови. Архітектура повинна пояснювати, який варіант обрано і чому.

Стандартизований підхід до проектування

Розробка автоматизованих систем виконується на основі стандарту **ГОСТ 34.601-90**, що регламентує стадії та етапи процесу розробки програмних систем з врахуванням їх особливостей і засобів об'єднання підсистем. Даний стандарт забезпечує:

1) *концептуальне проектування*, яке полягає в побудові концептуальної моделі, уточненні та узгодженні вимог:

- джерела надходження даних від замовника, який несе відпові-дальність за їх достовірність;
- об'єкти системи та їх атрибути;
- види організації даних;
- інтерфейси з потенційними користувачами системи для на-дання їм допомоги при формулюванні цілей і функцій системи;
- методи взаємодії користувачів з системою для забезпечення швидкості реакції системи;

2) *архітектурне проектування*, яке полягає у визначенні голо-вних структурних особливостей створюваної системи;

3) *технічне проектування* - це відображення вимог, визначен-ня завдань і принципів їх реалізації в середовищі функціонування системи;

3) *детальне робоче проектування* - полягає у визначенні алго-ритмів вирішення завдань, побудові баз даних і програмного забезпе-чення системи.

Загальносистемний підхід до проектування архітектури

При такому підході передбачають, що створювана архітектура складається з чотирьох рівнів, які містять:

- *системі компоненти*, що встановлюють інтерфейс з обладнанням та апаратурою;
- *загальносистемні компоненти*, що встановлюють інтерфейс з універсальними системами комп'ютерів;
- *специфічні бізнес-компоненти* (компоненти певної пробле-мної області) - являються складовими компонентами програмних сис-тем і призначені для вирішення різних задач (наприклад, бізнес- задач);
- *прикладні програмні системи* - реалізують конкретні завдання окремих груп споживачів інформації з різних предметних об-ластей (офісні системи, системи бухгалтерського обліку тощо), можуть використовувати компоненти нижніх рівнів.

Результат проектування - архітектура та інфраструктура, що містить набір об'єктів, з яких можна формувати деякий конкретний вигляд архітектурної схеми для конкретного середовища виконання системи.

Логічна структура проекрованої системи - це композиція об'єктів і готових програмних продуктів, що виконують відповідні функції системи. Композиція ґрунтується на наступних положеннях:

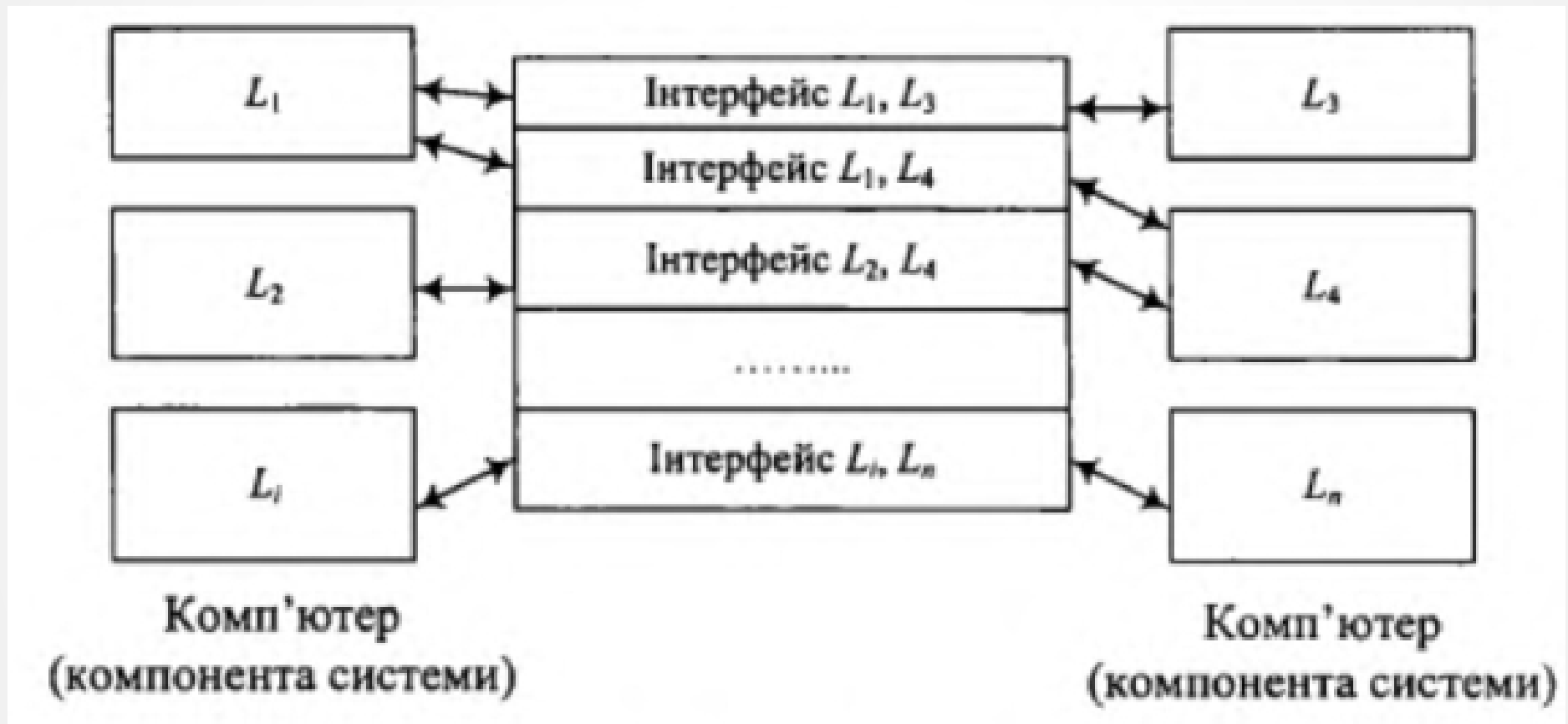
- кожна підсистема повинна відображати вимоги та спосіб їх реалізації;
- змінні функції виділяться в підсистеми так, щоб для них про-гнозувалися зміни вимог та окремі об'єкти, пов'язані з актором;
- зв'язок об'єктів здійснюється через інтерфейс;
- кожна підсистема повинна виконувати мінімум послуг або функцій і мати фіксовану множину параметрів інтерфейсу.

Архітектурна схема може бути:

- 1) розподілена;
- 2) клієнт-серверна;
- 3) багаторівнева.

Розподілена схема забезпечує взаємодію компонентів системи, розташованих на різних комп'ютерах через стандартні механізми виклику RPC (Remote Procedure Calls), RMI (Remote Method Invocation), які реалізуються проміжними середовищами (COM/DCOM, CORBA, Java та ін.). Взаємодіючі компоненти можуть бути неоднорідними, написаними на різних мовах програмування (C, C++, Pascal, Java, Basic, Smalltalk тощо), які допускаються в проміжному середовищі системи CORBA.

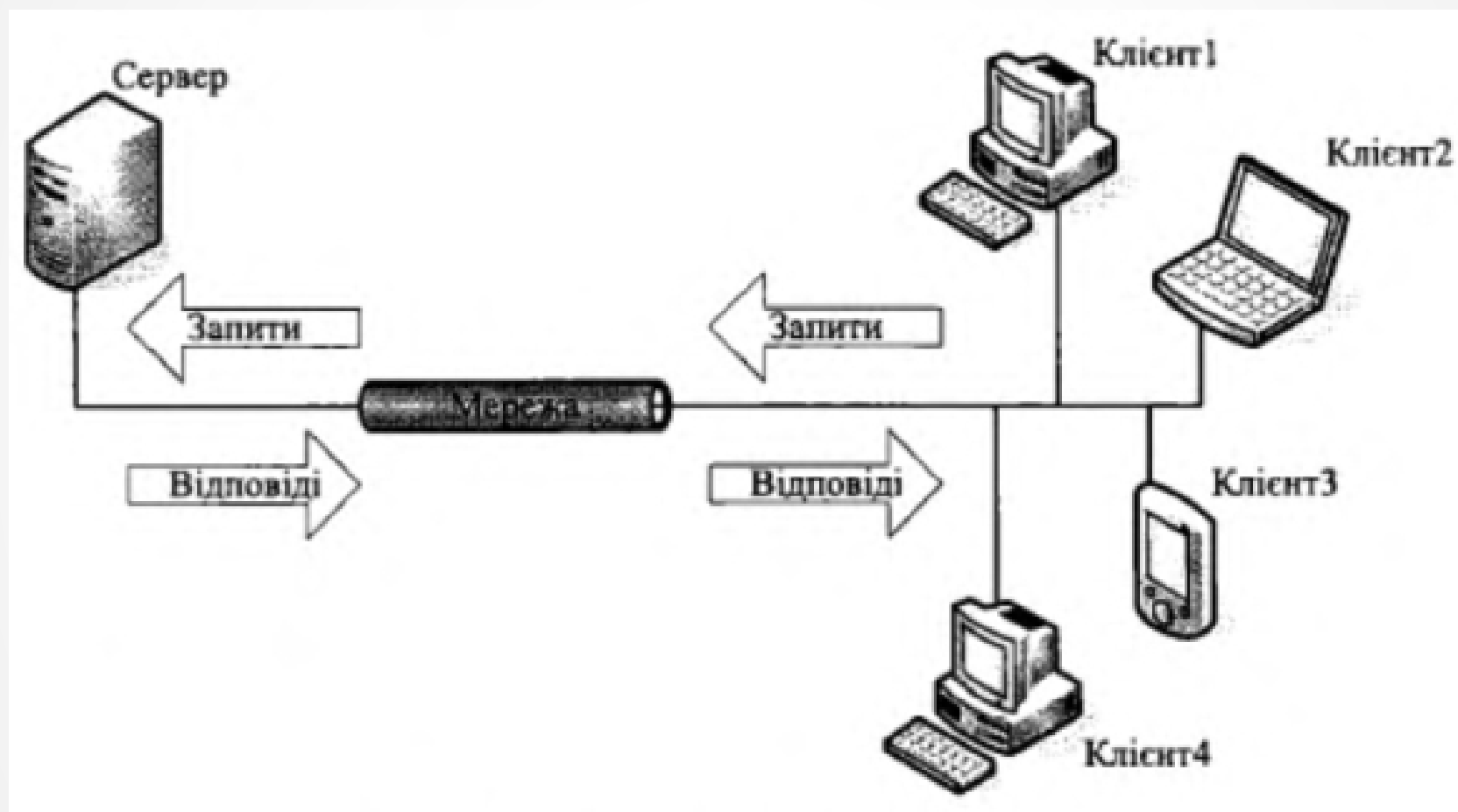
Зв'язок між мовами, що реалізують різні компоненти, через інтерфейси

При реалізації *архітектури «клієнт-сервер»* сервер управляє ресурсами та надає до них доступ, а клієнт їх використовує. Архітектура заснована на розподілених об'єктах, які містять ресурси, та видають послуги іншим об'єктам:

- 1) серверна частина (зберігання та обробка інформації);
- 2) клієнтська частина (робочий інструмент користувача);
- 3) мережа, яка забезпечує взаємодію (обмін інформацією) між клієнтом і сервером.

Схема «клієнт-сервер»

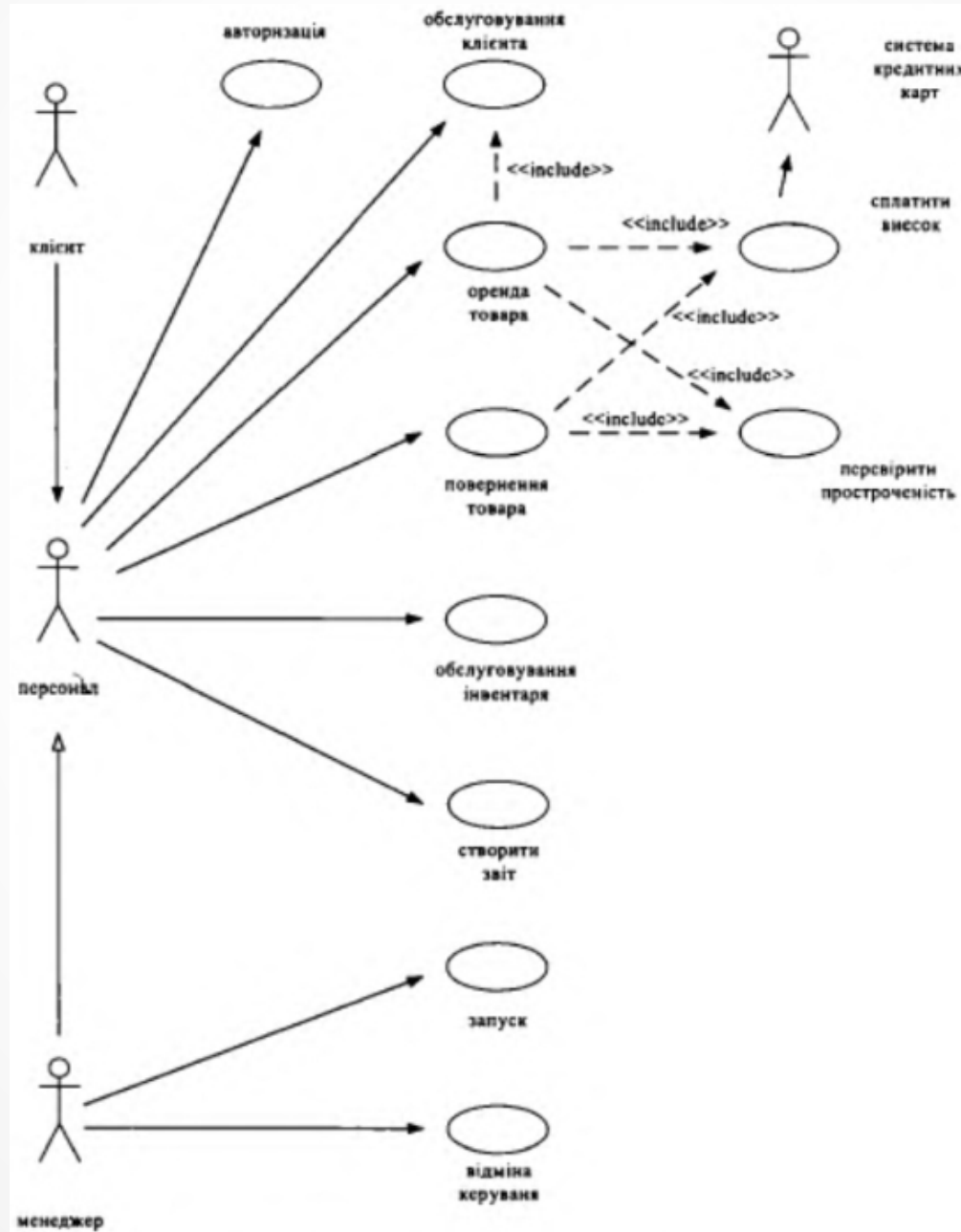
Проектування за допомогою UML

UML (уніфікована мова моделювання) - є графічною мовою для візуалізації, опису параметрів, конструювання й документування різ-них систем, зокрема і програм.

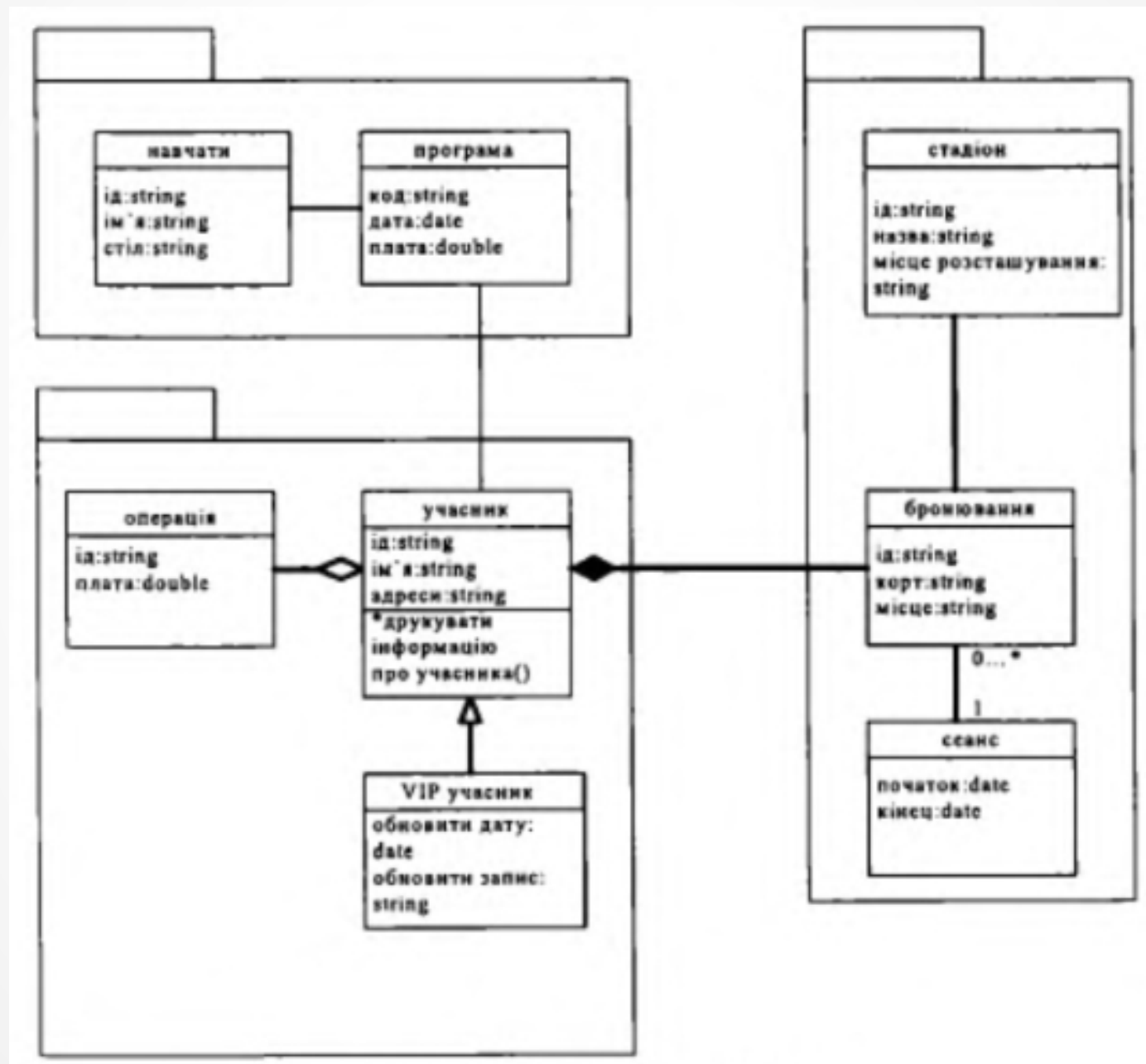
Основними типами діаграм для візуалізації моделі є:

- діаграма варіантів використання (use case diagram)
- діаграма класів (class diagram)
- діаграма станів (statechart diagram)
- діаграма послідовності (sequence diagram)
- діаграма кооперації (collaboration diagram)
- діаграма компонентів (component diagram)
- діаграма розгортання (deployment diagram)

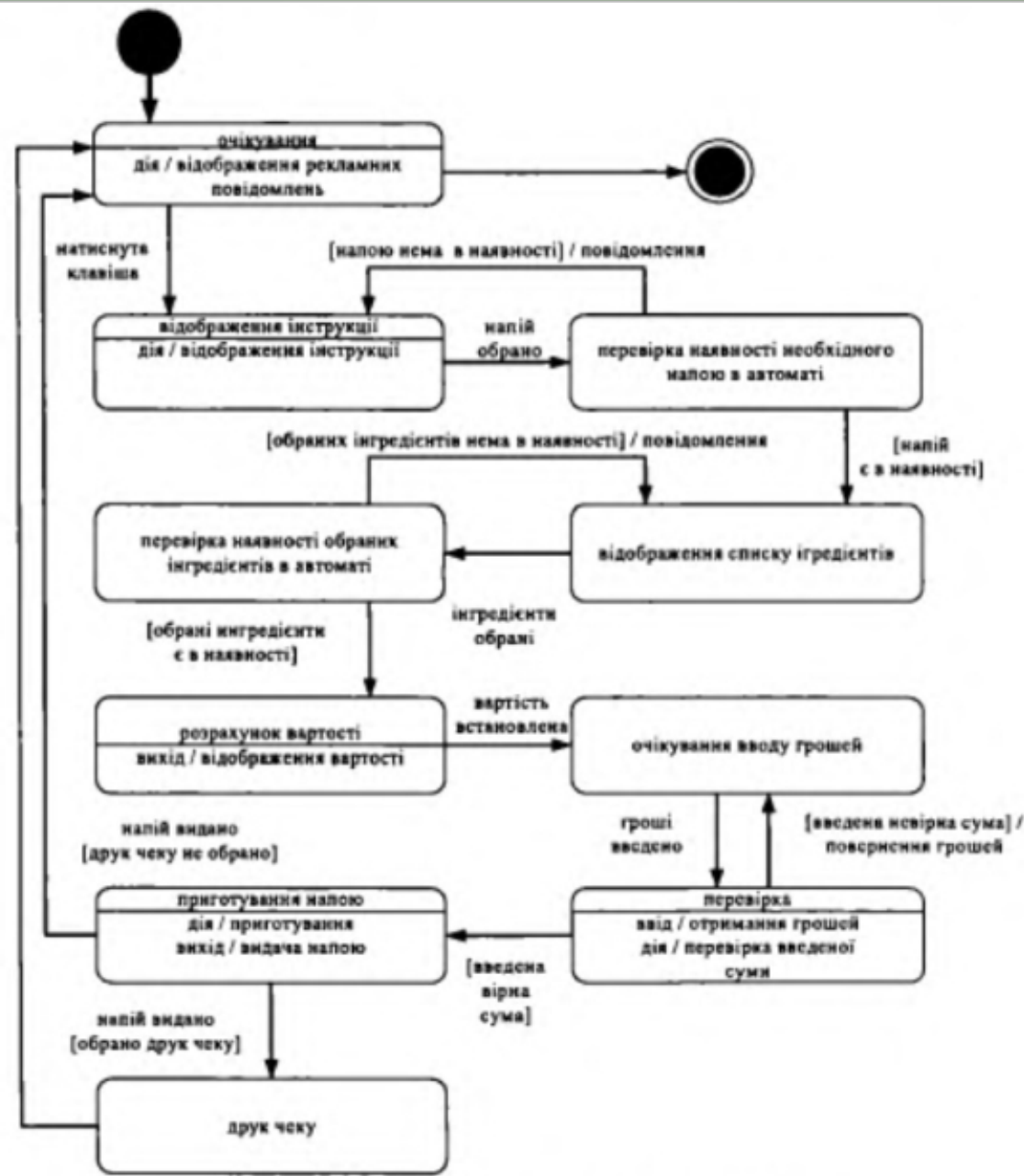
Діаграма використання

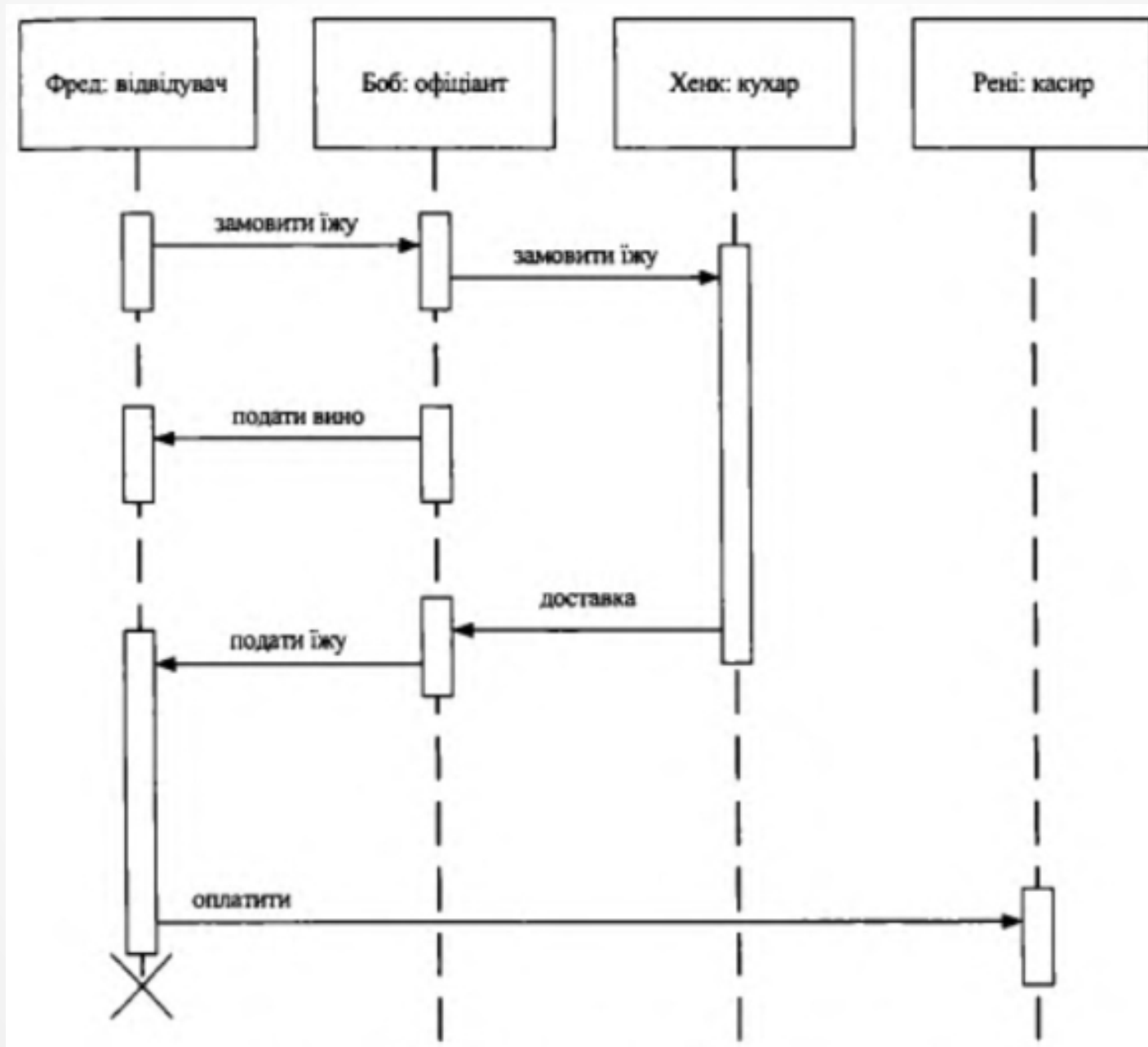
Діаграма класів

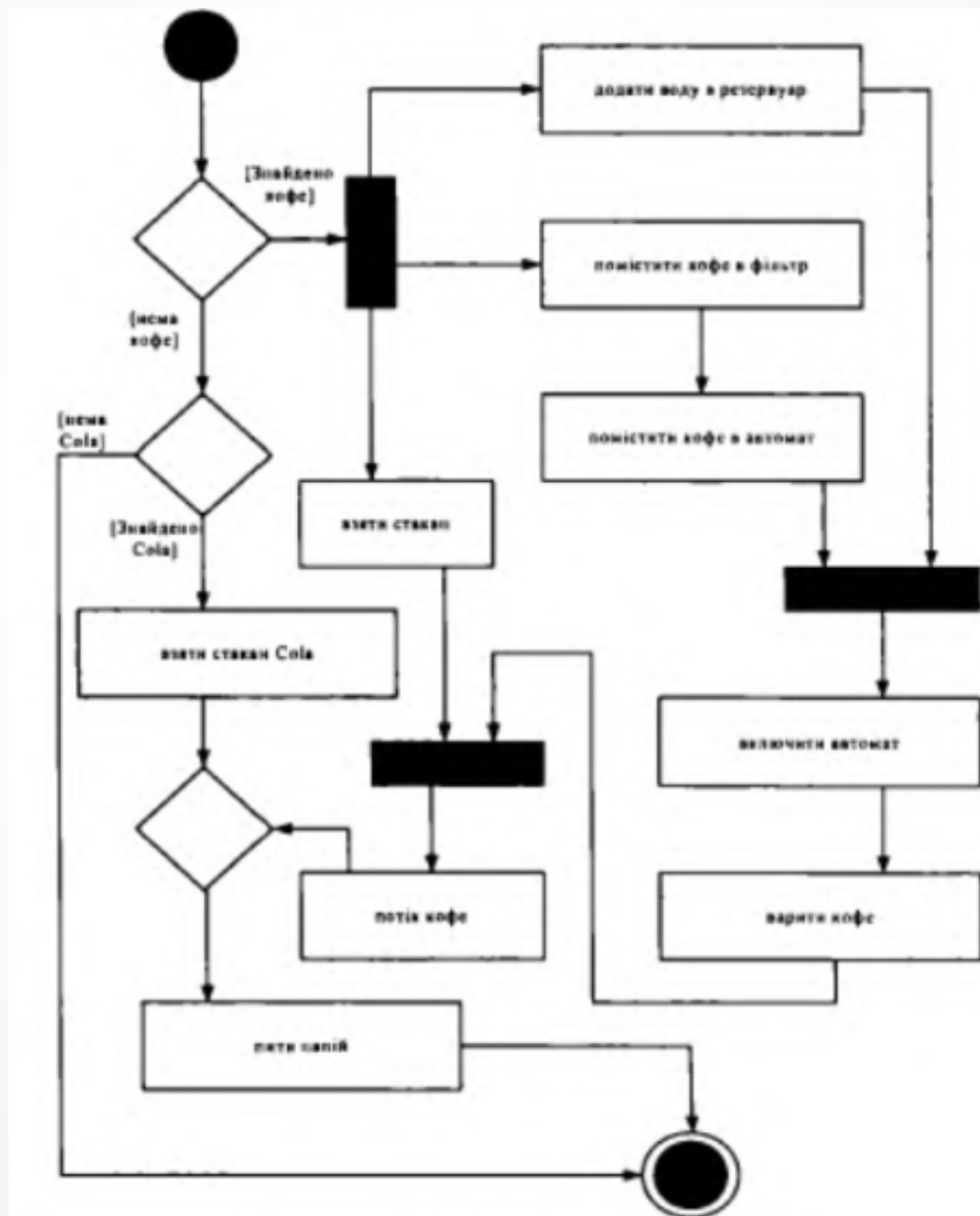
Діаграма станів

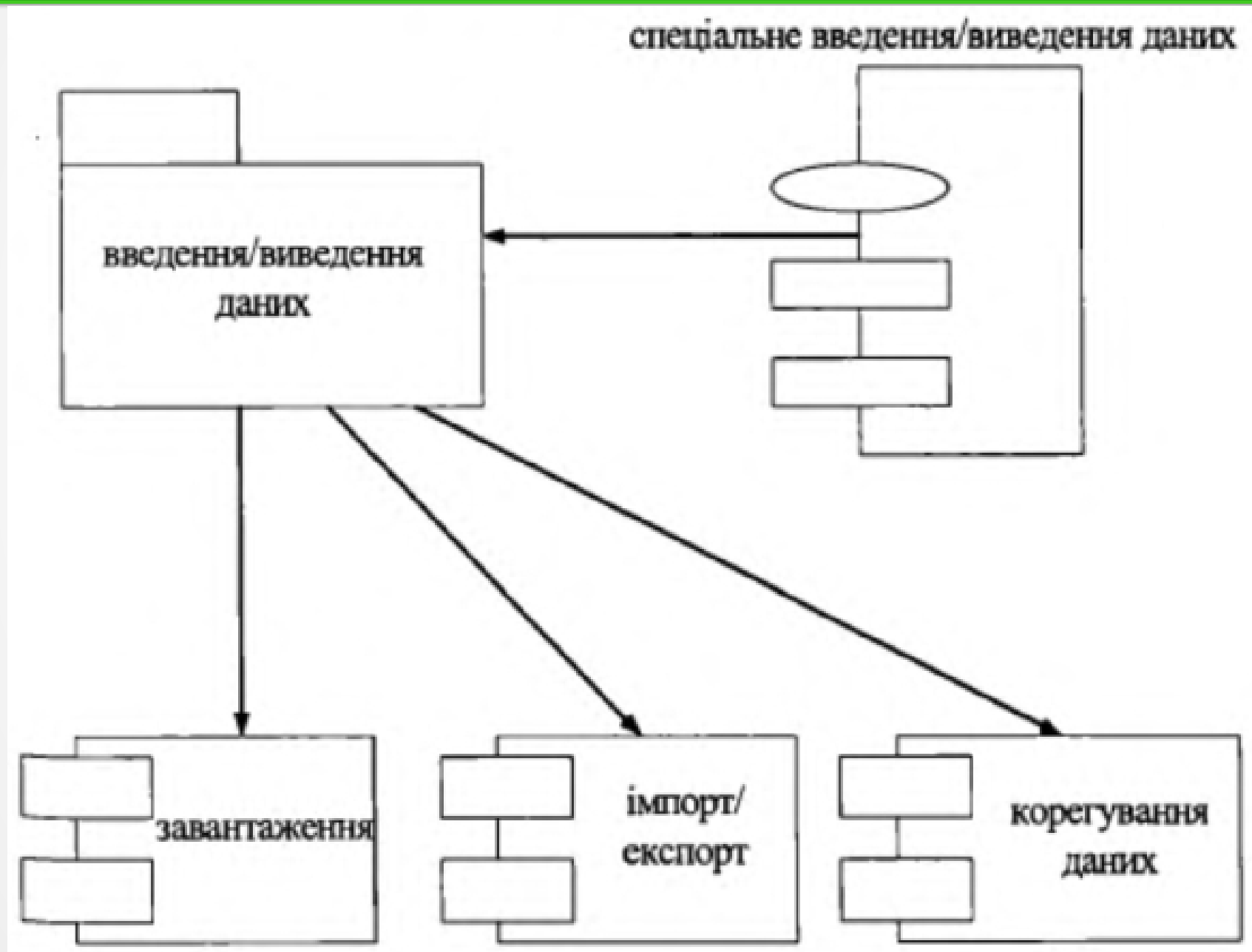
Діаграма послідовності

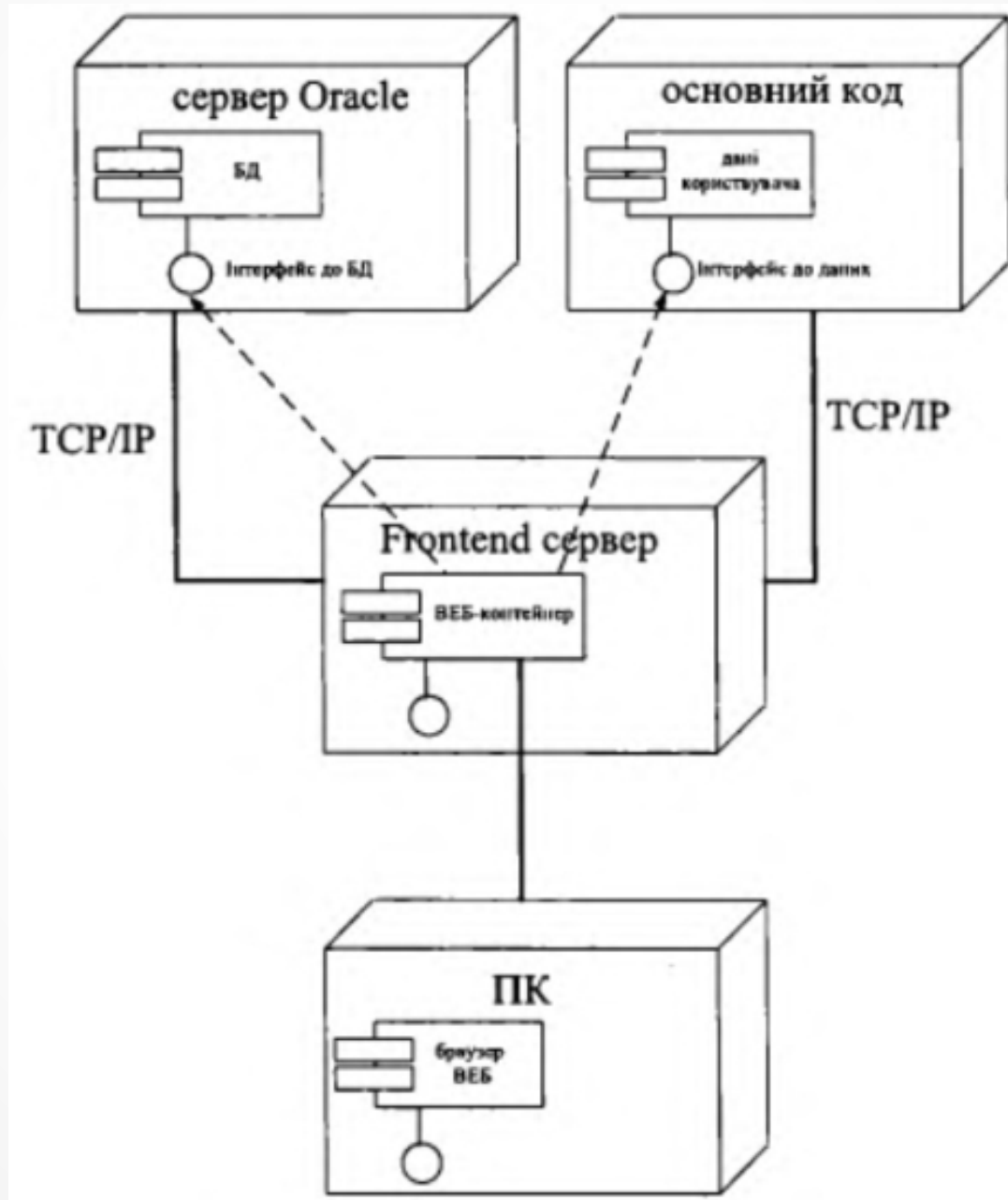
Діаграма кооперації

Діаграма компонентів

Діаграма розгортання

Інструментальні засоби проектування

- Nclass;
- Dia
- MS Visio Professional;
- Altova Umodel;
- Magic Draw;
- Sparx Enterprise Architect;
- Visual Paradigm;
- Sybase Power Designer;
- Rational Rose (family).